ואם אָמַר המפקיר, תְּהֵא שָׁדֶה זוֹ מוּפְקֶרֶת רק לְיוֹם אֶחָד, או לְשַׁבָּת אַחַת – שבוע אחד, או לְחֹדֶשׁ אֶחָד, או לְשָׁנָה אַחַת, או לְשָׁבוּעַ אַחַת – שמיטה, דהיינו שבע שנים. בכל אלו הדין שֶׁעַד שֶׁלֹּא זָכָה בָּהּ – בשדה זו, בֵּין הוּא – המפקיר ובֵין אדם אַחֵר, יָכוֹל המפקיר לַחֲזוֹר בּוֹ מן ההפקר, ולאחר שחזר בו, אם יזכה בה אחר, לא יקנה, ואם הוא עצמו יזכה יהא חייב במעשר, מפני שהשדה עוד לא יצאה מרשותו, כיון שחזר בו עוד קודם שזכה בה אדם, ולא נחשב לזוכה מן ההפקר. אך מִשֶּׁזָּכָה בָּהּ בֵּין הוּא – המפקיר ובֵין אדם אַחֵר, אֵין המפקיר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ, ואם זכה בזה אדם אחר קנה, ואם הוא עצמו זכה בה, פטור מן המעשר כזוכה מן ההפקר. עד כאן דברי הברייתא.

ומקשה הגמרא, שלפי דברי רבי יוחנן לעיל (מג.) שטעמו של רבי יוסי הוא משום שהפקר הוא כמתנה, ואינו יוצא מרשות המפקיר עד שיכנס לרשות הזוכה מן ההפקר, לכאורה מוכרחים לומר שהַרִישָׁא של הברייתא היא כְּרַבָּנָן הסוברים שהפקר יוצא מרשות המפקיר אף קודם שיבוא לידי הזוכה, ואילו הַסֵּיפָא היא כְּרַבִּי יוֹסֵי הסובר שאין ההפקר יוצא מרשות המפקיר עד שיבוא לידי הזוכה. שהרי ברישא של הברייתא [לגבי מפקיר לעולם] נאמר, שבשלושת הימים הראשונים לא חל ההפקר מפני הרמאים, אך לאחר מכן יוצאת השדה מרשות המפקיר, ואין יכול לחזור בו אף קודם שזכה אדם בשדה, והיינו כרבנן. ולעומת זאת, בסיפא [לגבי מפקיר לזמן] נאמר שאין השדה יוצאת מרשות המפקיר עד שתגיע ליד הזוכה, וכל זמן שלא זכה בה אדם, יכול המפקיר לחזור בו, והיינו כרבי יוסי. ואם כן קשה, שהברייתא היא כדעת שני תנאים.

ומביאה הגמרא שני אופנים לתרץ ולהעמיד את הברייתא כדעת תנא אחד:

האופן הראשון, אָמַר עוּלָא, סֵיפָא – לגבי מפקיר לזמן, נַמִּי – גם כְּרַבָּנָן הִיא הסוברים שההפקר יצא מרשותו אף קודם שזכה בו אחר. וקשה, אִי הָכִי – אם כן, אַמַּאי – מדוע עַד שֶׁלֹּא זָכָה בָּהּ בֵּין הוּא בֵּין אדם אַחֵר, יָכוֹל המפקיר לַחֲזוֹר בּוֹ, הלא ההפקר כבר יצא מרשותו. אלא הביאור בזה, שָׁאנֵי – שונה דין הפקר לְשָׁנָה וְלִשְׁבוּעַ מהפקר שאינו מוגבל בזמן, כיון דְּלֹא שְׁכִיחִי –שאינם מצויים. כלומר, אין מצוי הדבר שיפקיר אדם רק לפרק זמן מסוים. וכיון ששינה מן המצוי, אומדים אנו את דעתו, שמזה שלא הפקיר החפץ לעולם, מוכח שאין ברצונו להינתק לגמרי מן החפץ, ועל כן, גם אין ברצונו להוציא החפץ מרשותו עד שיגיע ליד הזוכה. וממילא, באופן זה של מפקיר לזמן, מודים רבנן לרבי יוסי שאינו יוצא מידי בעלים עד שיגיע לרשות זוכה, ומיושבת היטב הברייתא כולה לפי שיטת רבנן.

האופן השני, רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, מְדַסֵּיפָא – אם העמדנו את הסיפא כְּרַבִּי יוֹסֵי, רֵישָׁא נַמִּי – נעמיד גם את הרישא כְּרַבִּי יוֹסֵי. ואם כן יקשה, מדוע ברישא נאמר שלאחר שלשה ימים יצא ההפקר מרשותו, אף קודם שיבוא ליד הזוכה. וְרִישָׁא, חֵיינוּ טַעֲמָא – זהו טעם הדין הנאמר בה, כדי דְּלֹא לִישְׁתַּכַּח תּוֹרַת הֶפְקֵר. דהיינו, אכן מדאורייתא, אין ההפקר יוצא מרשות המפקיר אף לאחר שלשה ימים עד שיבוא ליד הזוכה ויכול המפקיר לחזור בו. אבל חששו חכמים, שמאחר שרואים האנשים שהמפקיר יכול לחזור בו קודם שיזכה אחר, יבואו לומר שאין כאן הפקר כלל, ואף באופן שזכה בזה אדם קודם שיחזור בו המפקיר, יאמרו שלא זכה בתורת הפקר אלא בתורת מתנה, וחייב לעשר מדאורייתא. ותצא תקלה שיבואו לעשר מפירות אלו שפטורים ממעשר, על פירות אחרים שחייבים במעשר, או מפירות אחרים שחייבים במעשר על פירות אלו שפטורים ממעשר. ולכן תקנו חכמים שלא יוכל המפקיר לחזור בו כלל, ואז יהיה ברור שהזוכה הרי הוא זוכה מן ההפקר ופטור ממעשר מדאורייתא. וכל זה במפקיר את שדהו לעולם, אבל במפקיר לשנה או לשבוע, כיון שאין זה שכיח, העמידוהו על דין תורה, שהמפקיר יכול לחזור בו, כמו ששנינו בסיפא דברייתא.

מקשה הגמרא, אִי הָכִי – אם הביאור בברייתא הוא כריש לקיש, והטעם ברישא שאין יכול לחזור בו אחר שלושה ימים אף שעדיין לא זכה בו אדם, הוא מגזירת חכמים, אם כן אֲפִילּוּ מֵיּוֹם הָרִאשׁוֹן נַמִּי לֵיהֲוֵי – כבר יחול הֶפְקֵר, [כדי שלא תשכח תורת הפקר], ולא רק לאחר שלושה ימים.

מתרצת הגמרא, אָמַר רַבָּה, אכן, מצד גזירת חכמים [שלא תשכח תורת הפקר] היה צריך ההפקר לחול אף בתוך שלושה ימים, והטעם שאינו חל, הוא מִפְּנֵי הָרַמָּאִין דְּמַפְקְרִין וְהָדְרִין בְּהוֹן –שהיו נוהגים הרמאים להפקיר את שדותיהם מן השפה ולחוץ, כדי להיפטר מן המעשרות, ולאחר מכן היו חוזרים וזוכים בשדה, ולכן תקנו חכמים שלא יחול ההפקר כלל בשלשת הימים הראשונים, ולא יפטרו מן המעשר. ולאחר שלושה ימים כבר אין לחשוש כן, כיון שהרמאים אינם מאחרים כל כך לחזור ולזכות בשדה.

הגמרא מקשה על ביאורו של ריש לקיש, שהברייתא היא כרבי יוסי:

נתבאר בדברי ריש לקיש, שלדעת רבי יוסי מעיקר הדין היה יכול לחזור בו מן ההפקר אף לאחר שלשה ימים קודם שיזכה בו אחר, אלא שתקנו חכמים שלא יוכל לחזור בו עקב חשש תקלה [כמבואר לעיל], אֲבָל מִדְּאוֹרַיְיתָא לֹא הָוֵי – לא חל הֶפְקֵר, ואם כן חייבים פירות אלו במעשרות מדאורייתא.

אגרות קודש

ב"ה, ב' תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו,

ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם נתקבל מכתבם מכ"ה סיון עם קטעי העתונים והתמונות (וחבל אשר התמונות לא עלו כהוגן) ובטח גם להבא ישלחו הנדפס בהעתונים וכו' ופשיטא שישלחו לכאן עכ"פ איזה טופסים מהשיחות שהדפיסו או שידפיסו.

מוסג"פ הקונטרס שהו"ל לחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל, וכן הפרובס מהמשך רשימת המאסר, ובטח בהתאם להצעתם מאז הנה יוכלו להדפיס המשך המאסר בחוברת בפ"ע - או כמ"ש אח"כ בהבטאון.

ולפי זה קשה, שעלינו לחשוש **וְדִלְמָא אָתֵי לְעַשּׂוֹרֵי** – שמא יבוא הזוכה מן ההפקר לעשר **מִן הַחִיּוּב עַל הַפְּטוּר וּמִן הַפְּטוּר עַל הַחִיּוּב,** כיון שהוא סבור שאין הפירות חייבים במעשר מן התורה מאחר שהופקרו, אלא מדרבנן, בעוד שבאמת נשאר כאן חיוב המעשר מדאורייתא, ויבוא לעשר מהם על פירות שגדלו בעציץ שאינו נקוב שחיובם במעשרות מדרבנן, או להיפך, שיבוא להפריש מפירות שגדלו בעציץ שאינו נקוב על פירות אלו החייבים במעשר מדאורייתא, והפרשה זו אינה מועילה, והרי הוא אוכל טבלים.

מתרצת הגמרא, שהטעם שלא חוששים למכשול זה הוא משום **דְּאָמְרִינַן לֵיהּ** – שאומרים לזוכה מן ההפקר, **כִּי מְעַשַּׂרְתָּ, עֲשֹׂר מִינֵּיהּ וּבֵיהּ** – כשתעשר את פירות שדה זו, עשר מפירות אלו על עצמם, ולא מהם על פירות אחרים או מפירות אחרים עליהם, ובכך, ימנע כל חשש של מכשול.

הגמרא מקשה קושיא נוספת על ביאורו של ריש לקיש, שהברייתא היא כרבי יוסי:

מֵיתִיבִי – הקשו, למדנו בברייתא, אדם **הַמַּפְקִיר אֶת כַּרְמוֹ, וְלַשַּׁחַר** [–למחרת בבוקר] **עָמַד וּבְצָרוֹ, שבזה מראה שחזר בו מן ההפקר, חַיָּיב בְּפֵרָט וּבְעוֹלְלוֹת וּבְשִׁכְחָה וּבְפֵיאָה,** ואף על פי שהפקר פטור ממצוות אלו, ריבתה התורה בכך שכתבה את המילה 'תעזוב' פעם נוספת, ללמדנו, שאדם המפקיר וחוזר וזוכה, מתחייב בכל אלו, **וּלעומת זאת פָּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר,** כיון שלגבי מעשר לא נאמר ריבוי זה, ונשאר הדין שהפקר פטור מן המעשר, אף באופן שהוא עצמו חוזר וזוכה.

ולכאורה ברייתא זו הפוטרת את המפקיר ממעשר אף בשלשת הימים הראשונים, סותרת את הברייתא [המובאת לעיל (מג:)] המחייבת מפני הרמאים. והגמרא תולה קושיא זו, במחלוקת עולא וריש לקיש כיצד להעמיד את הברייתא לעיל:

בְּשְׁלָמָא לְעוּלָּא – אם נבאר בעולא, שהברייתא לגבי מפקיר שדהו היא כרבנן, הסוברים שמיד כשמפקיר יוצאת השדה מרשותו, אלא שגזרו חכמים שבשלשת הימים הראשונים לא יחול ההפקר, וחייב במעשר מדרבנן, לא קשה הסתירה בין הברייתות, כיון שהברייתא הראשונה המחייבת במעשר, **דְּרַבָּנָן קָתָנֵי לָהּ** – הוא דין מדרבנן מפני הרמאים, **וְאילו הברייתא השניה הפוטרת ממעשר, דְּאוֹרַיְיתָא קָתָנֵי לָהּ** – מדברת כלפי הדין דאורייתא שחל ההפקר מיד, ופטורה מן המעשר.

אֶלָּא לְפִי רֵישׁ לָקִישׁ המעמיד את הברייתא הראשונה כרבי יוסי הסובר שאף מדאורייתא לא יצא ההפקר מרשותו קודם שיזכה בו אחר, ויכול לחזור בו מן ההפקר, קשה, **אַמַּאי** – מדוע המפקיר את כרמו ולשחר עמד ובצרו **פָּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר,** הלא הוא חזר בו מן ההפקר, ולדעת רבי יוסי אף מדאורייתא צריך להתחייב במעשר, כיון שההפקר לא יצא מרשותו.

אָמַר לֵהּ – מתרץ ריש לקיש, **כִּי אָמְרִי אֲנָא** – אף שאמרתי שהברייתא הראשונה היא **לְפִי רַבִּי יוֹסֵי, הָא** – הברייתא השניה, גם אני מודה שכַּרַבָּנָן **הִיא,** הסוברים שההפקר יוצא מיד מהמפקיר, ולכן פטור מן המעשר מדאורייתא.

אגרות קודש

ב"ה, י"ט תמוז, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל מכתבו מיום גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע וגאולתנו כי גופא בתר רישא אזיל. ומה שכותב שאינו כותב מפני שאין לו מה להודיע. הנה זהו תמוה וקשה יותר מאשר העדרת הכתיבה, כי בשעה שנמצא הוא בעיר בה דרים אלפים ואלפים מבני ישראל ואיך שלא יהי' המצב ביהדות הרי תמיד יש מה לתקן שזהו צד השוה בכל המקומות ובכל הזמנים מלאחר חטא העגל ועד אשר רוח הטומאה יעבור מן הארץ הרי מובן שמן המוכן הוא ג"כ חומר לכתיבה, פרט באם אין הרצון לעשות ולתקן מה או שאין הרצון לכתוב עד"ז. ומ"ש אשר המקום הוא באופן שלא ירים איש את ידו וגו' הרי יש לדון בזה כ"ש וק"ו שזה מקום אשר לא ירים איש את ידו מבלעדי הקב"ה שהוא ממה"מ וגם ע"פ שכל האנושי ואפילו ע"פ שכל דנה"ב הנה נוגע שם ענין המרות והבעלות כלפי חוץ אבל הפעולות עצמן אינן מבלבלות ובמילא לא יעכבו עליהם וכיון שבפנימיות הענינים הרי אינו נוגע אלא הפעולות והמרות והבעלות כלפי חוץ אינו נוגע הרי יש מקום לפעולה והמרות אינה נוגעת בכל הנ"ל, סיכום החשבון במלות אחרים:

בכל הצעות והסברות והצטדקות שאמר לי בע"פ ושכותבם במכתבים. אם אף צודקים לא תתוסף אף פעולה אחת בהפצת התורה בכלל והפצת המעינות בפרט, משא"כ כשיתחיל לפעול מה וידוע פסק נשיאנו הק' אשר חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם וטובה פעולה אחת מאלף אנחות, ובפרט שאין אתנו יודע עד מה תוצאות פעולה שבקדושה שיכולה להביא פירות ופירי פירות עד סוף העולם וכפירוש רבותינו עד סוף ההעלם וההסתר.

בברכה.